

Ympäristöministeriö
18.1.2016

Liite

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAIDEN MAISEMA-ALUEIDEN PÄIVITYSINVENTOINTI

SOVA-lain 3 §:n mukainen ympäristövaikutusten arviointi

Sisällys

Johdanto	3
I VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAIDEN MAISEMA-ALUEIDEN PÄIVITYSNVENTOINTI	
1 Päivytysinventoinnin sisältö, tavoitteet ja suhde muihin suunnitelmiin	3
2 Päivytysinventointien eteneminen	4
3 Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutukset	5
3.1 Alueidenkäytön suunnittelu	5
3.2 Muu ympäristönkäyttö	6
II VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAIDEN MAISEMA-ALUEIDEN INVENTOINNIN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	
4 Ympäristövaikutukset ja ympäristövaikutusten arviointi	7
5 Maisema-alueiden päivytysinventoinnin merkittävimmät vaikutukset	7
5.1 Sosiaaliset vaikutukset	8
5.2 Ekologiset vaikutukset	8
5.3 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön, maisemaan ja kulttuuriperintöön	9
5.4 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen	9
5.5 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen	10
5.6 Vaikutukset viranomaistoimintaan	11
5.7 Kansainväliset vaikutukset ja kansainvälinen yhteistyö	11
6 Vaihtoehtojen vertailu	12
7 LÄHTEET	16

Johdanto

Maisemat ovat olennainen osa suomalaista kulttuuriympäristöä sekä ihmisten alueellista identiteettiä, arkiympäristöä ja hyvinvointia. Ne ovat syntyneet ihmisen ja luonnon pitkän vuorovaikutuksen tuloksena ja sisältävät siten monia historiallisia ja kulttuurisia arvoja. Kulttuuriympäristön luonteva käyttö ja jatkuva hoito ovat edellytyksen säilymiselle. Tärkeimmät kulttuuriympäristön muutosta ja suojelua ohjaavat säädökset sisältyvät maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL, 132/1999) sekä luonnonsuojelulakiin (LSL, 1096/1996). Niiden ohella kulttuuriympäristön ja maisemien laadukasta hoitoa ja ylläpitoa tukevat neuvonta, koulutus, ympäristökasvatus ja hyvät esimerkit.

Tässä selvityksessä arvioidaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin ympäristövaikutuksia. Arviointi perustuu suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (SOVA-laki, 200/2005) mainittuun yleiseen selvitysvelvollisuuteen. SOVA-lain 3 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavalla viranomaisella on velvollisuus huolehtia siitä, että ”suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia”.

SOVA-lain mukaisella vaikutusten arvioinnilla pyritään ympäristövaikutusten ennakointiin, erilaisten näkemysten esille tuomiseen ja mahdollisten ristiriitojen käsitelyyn. Lisäksi arvioinnilla parannetaan kansalaisten tiedonsaantia. Arvioitavia vaikutuksia ovat SOVA-lain 2 §:ssä tarkoitetut ympäristövaikutukset, joita ovat suunnitelman toteuttamisesta aiheutuvat luonnonympäristöön, ihmisiin, yhteisöihin ja talouteen kohdistuvat vaikutukset.

Maisema-alueiden päivitysinventointia koskeva ympäristövaikutusten arviointi jakautuu kahteen osaan: valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin ja sen taustojen yleiskuvaukseen sekä varsinaiseen vaikutusten arviointiin. Maisema-alueiden inventoinnin varsinaisia oikeusvaikutuksia käsitellään tarkemmin inventoinnin taustamuistiossa. Tässä muistiossa niitä sivutaan soveltuvien osin.

Ympäristövaikutusten arvioinnista on vastannut ympäristöministeriö ja päivitysinventointia ohjannut Maisema-alueiden päivitysinventointien ohjaus- ja arviointiryhmä (MAPIO-työryhmä).

I VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAIDEN MAISEMA-ALUEIDEN PÄIVITYSINVENTOINTI

1 Päivitysinventoinnin sisältö, tavoitteet ja suhde muihin suunnitelmiin

Ympäristöministeriön maisema-alue työryhmä kartoitti vuosina 1986–1992 Suomen arvokkaat maisema-alueet (Ympäristöministeriö 1993). Inventoinnin perusteella valtioneuvosto teki 5. tammikuuta 1995 periaatepäätöksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä. Päätöksessä nimettiin 156 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, jotka edustavat maaseudun kulttuurimaisemia.

Ympäristöministeriö aloitti vuonna 2010 valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin. Päivitys katsottiin tarpeelliseksi kolmesta syystä: (1) yleinen tietämys maisemista ja niiden hoidosta oli kohentunut huomattavasti 1990-luvun alun jälkeen; (2) maisemanhoitoa ja -suojelua koskeva lainsäädäntö oli ratkaisevasti muuttunut; ja (3) Museovirasto oli vastikään päivittänyt tiedot valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY). Maisema-alueiden

inventointi tarjosi myös mahdollisuuden reagoida suomalaisen maaseutumaiseman sekä maisemanhoidon ohjausjärjestelmien muutokseen viimeisten 20 vuoden aikana.

Päivitysinventoinnin yhteydessä tarkistettiin vuonna 1995 määriteltyjen maisema-alueiden laatu, rajaukset ja arvoluokat. Ympäristöministeriö piti myös tarpeellisena kartoittaa mahdollisia uusia valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita sekä selvittää maisema-alueiden suhdetta valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

Ympäristöministeriön pääosin rahoittamassa päivitysinventoinnissa on keskitytty edellisen inventoinnin tavoin perinteisten maaseutuelinkeinojen ja muun alkutuotannon synnyttämiin maisemiin. Inventoinnissa on käsitelty etenkin perinteisessä asussa säilyneitä, elinvoimaisia, luonoltaan ja kulttuuriperinnöltään monipuolisia elinkeinomaisemakokonaisuuksia kyliseen, luontotyyppiseen ja historiallisine kohteineen. Samalla on päivitetty maisemanähtävyyksien tiedot. Maisemanähtävyydet ovat pääosin luonnonmaisemia, jotka ovat usein myös kulttuurisesti merkittäviä ja matkailullisesti vetovoimaisia.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia tullaan esittämään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi viranomaisinventoinniksi, jollaisena se korvaa vuonna 1995 vahvistetun maisema-alueiden inventoinnin. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (MRL 24 §) ovat osa maankäyttö- ja rakennuslaissa määriteltyä alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Tavoitteiden mukaan valtakunnalliset viranomaisinventoinnit rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009), arvokkaista maisema-alueista (Ympäristöministeriö 1993) ja esihistoriallisista suojeluekokonaisuuksista (Sisäasiainministeriö 1983) on otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä maakuntien suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Selvityksissä määritellyt alueet on osoitettava maakuntakaavoissa ja niitä on käsiteltävä alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina.

Maisema-alueiden päivitysinventointi toteuttaa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ohella Eurooppalaisessa maisemayleissopimuksessa (173/2006) asetettuja tavoitteita maisemien suojelusta, hoidosta ja suunnittelusta. Suomessa yleissopimus ja siihen liittyvä laki ovat olleet voimassa 1. huhtikuuta 2006 alkaen.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet toimivat myös käytännön lähtökohtana valmisteltaessa luonnonsuojelulain mukaisia maisema-alueita eli maisemanhoitoalueita. Suomessa on toistaiseksi neljä valtakunnallista maisemanhoitoaluetta: Raaseporin Skärlandetin, Kauhajoen Hyypänjokilaakson, Pelkosenniemen Kairalan–Luiron sekä Simon maisemanhoitoalueet.

2 Päivitysinventointien eteneminen

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia valmisteltiin Maisema-alueiden päivitysinventointityöryhmän (MAPI) pilotti-inventoinnilla Keski-Suomessa vuonna 2009. Pilotti-inventoinnin yhteydessä laadittiin inventointiohjeet ja tehtiin malli-inventoinnit valtakunnallista hanketta varten.

MAPI:n työn valmistuttua ympäristöministeriö perusti Maisema-alueiden päivitysinventointien ohjaus- ja arviointityöryhmän (MAPIO) 21. toukokuuta 2010. MAPIO on vastannut inventoinnin yleisohjauksesta, inventointitulosten kokoamisesta ja niiden yhteismitallisuuden varmistamisesta. MAPIO on myös viimeistellyt maisema-alueiden valtakunnallisen koosteen aluekuvauksineen ja aluerajauksineen. MAPIO-ryhmässä ovat olleet edustettuina ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus, Museovirasto, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) ja maakuntien liitot. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut ympäristöneuvos Tapio Heikkilä ympäristöministeriöstä,

varapuheenjohtajana erityisasiantuntija Tuija Mikkonen ympäristöministeriöstä ja sihteerinä suunnittelija Sonja Forss SYKEstä.

Maisema-alueiden päivitysinventoinnit tehtiin maakunnittain vuosien 2010–2014 aikana. Inventointien toteuttamisesta ovat vastanneet alueelliset ELY-keskukset. Inventoinnit tehtiin käytännössä ELY-keskuksissa tai maakuntien liitoissa, yleensä tilattuina konsulttitöinä. Alueellisia inventointeja koordinoivat alueelliset ohjausryhmät, joita olivat monessa maakunnassa maakunnalliset kulttuuriympäristöryhmät. Joissakin maakunnissa selvitettiin valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointien yhteydessä myös maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

ELY-keskukset esittelivät alueellisten inventointien tulokset MAPIO:lle, joka on varmistanut alueellisissa inventoinneissa käytettyjen menetelmien, rajauskriteereiden, rajausten ja nimistön yhdenmukaisuuden. Maakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin MAPIO ei ottanut kantaa, vaan niistä päättävät alueelliset toimijat. MAPIO on käyttänyt alueellisia selvityksiä ja inventointilomakkeita ensisijaisena aineistonaan laatiessaan esityksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Valmistelutyön yhteydessä MAPIO on tehnyt aluevalikoimaan ja rajauksiin joitakin muutoksia. Koko maata koskeva ehdotus uusiksi maisema-alueiksi on viimeistely MAPIO:n ja ELY-keskusten yhteistyönä.

Maisema-alueiden päivitysinventoinnista on tiedotettu aktiivisesti. Aktiivisella viestinnällä ja monien tahojen osallistamisella on tahdottu edistää inventoinnin vaikuttavuutta ja uuden maisema-alue-ehdotuksen paikallista hyväksyttävyyttä. Inventointien etenemisestä on tiedotettu muun muassa valtakunnallisen päivitysinventoinnin verkkosivulla (www.maaseutumaisemat.fi), jonne on lisätty myös alueellisia raportteja niiden valmistuttua.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointiaineisto pidetään nähtävillä hallintolain (HL, 434/2003) 62 §:n mukaisesti. Inventoinnin kuuleminen toteuttaa myös HL:n § 41:tä, jossa todetaan seuraavaa: ”Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoa asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.”

3 Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutukset

3.1 Alueidenkäytön suunnittelu

Maisema-alueiden päivitysinventoinnin välilliset oikeusvaikutukset syntyvät erityisesti kaavoituksen kautta. Jonkin alueen sisältyminen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen ei pääsääntöisesti aiheuta suoria maanomistajiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Suoria oikeusvaikutuksia voi kuitenkin syntyä esimerkiksi rakentamisen ja muiden toimenpiteiden lupaharkinnan kautta.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaan maisema-alueiden inventointi otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Inventoinnissa määritellyt valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat kaavoitukseen eri kaavamuodoille asetettujen sisältövaatimusten ja ympäristövaikutusten selvityselvöllisyyden kautta. Kaavaa laadittaessa selvitetään kaavan ympäristövaikutukset, muun muassa kaavoitettavan alueen ja sen lähiympäristön kulttuuriympäristöä koskevat arvot (vaikutukset kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön). Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa erilaisten käyttötarpeiden yhteensovittamiseksi ja turvata maisema-arvojen riittävä huomioon ottaminen päätösharkinnassa.

Maankäytön suunnittelujärjestelmän lähtökohtana on tarkentuva suunnittelu, jossa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä yleispiirteiset kaavat, eli maakuntakaava ja yleiskaava, ohjaavat yksityiskohtaisten asemakaavojen suunnittelua. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja yleispiirteisten kaavojen oikeusvaikutukset

kohdistuvat erityisesti valtion viranomaisiin ja maakunnalliseen suunnitteluun. Maakunta- ja yleiskaavassa osoitetuista valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ei aiheudu suoria maanomistajiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Oikeusvaikutukset syntyvät vasta, kun maakunta- ja yleiskaavassa osoitetut valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet välittyvät ja tarkentuvat asemakaavatasolle. Asemakaavaa on noudatettava esimerkiksi myönnettäessä rakennuslupia, toimenpidelupia, maisematyölupia ja rakennuksen purkamislupia. Rakennusluvan myöntäminen suunnittelutarvealueella edellyttää, että rakentaminen on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Asemakaavaa on noudatettava myös eräiden muiden ympäristölakien mukaisia lupia myönnettäessä.

Maakunta-, yleis- ja asemakaavoissa voidaan antaa tarpeellisia suojelumääräyksiä (MRL 30, 41 ja 57 §), jos jotakin aluetta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava. Määräyksillä voidaan ohjata muun muassa metsien käsittelyä, ojitusta sekä muuta maisemaa tai luonnonolosuhteita muuttavaa toimintaa. Suojelumääräyksiä annettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niistä aiheudu maanomistajalle kohtuutonta haittaa. Yleiskaavoihin voidaan ottaa toimenpiderajoituksia eli maisematyöluvan hakuvelvoite muun muassa puiden kaatoon eli metsän hakkuuseen maisemainventoinnin perusteella (MRL § 128).

3.2 Muu ympäristönkäyttö

Maisema-arvojen huomioon ottamisesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain ohella muissakin laeissa. Maisemiin merkittävästi vaikuttavia ympäristönkäyttöhankkeita ovat esimerkiksi maa-ainesten ottaminen, tuulivoimaloiden rakentaminen ja vähäisemmässä määrin metsienkäyttö. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia käytetään suunnittelu- ja selvitysaineistona hankkeista ja niiden luvista päätettäessä. Pääsäännön mukaan valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ei aiheudu maakunta- ja yleiskaavatasoilla maanomistajiin konkreettisesti kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Vaikutukset syntyvät tarkentuvan maankäytön suunnittelun kautta siten, että maanomistajan oikeusasemaan voi kohdistua tosiasiallisia vaikutuksia asemakaava-, rakentamis- ja muiden toimenpidelupien yhteydessä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat maa-ainesten ottoa kestävän käytön periaatteiden mukaisesti. Maa-aineslaki (MAL, 555/1981) on maa-ainesten ottamisen sääntelyn erityislaki. Maa-aineslaki pyrkii turvaamaan maiseman ja luonnon arvot ohjaamalla maa-ainesten ottamista niin, ettei maa-ainesten ottaminen esimerkiksi turmele kaunista maisemakuvaa tai tuhoa luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnissa tunnistetut maisema-arvot voivat vaikuttaa maa-ainesluvan myöntämisen edellytysten arviointiin.

Tuulivoimaloiden rakentamisen merkittävimmät ja laajimmalle ulottuvat ympäristövaikutukset kohdistuvat maisemakuvaan. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa voimaloiden maisemavaikutuksia pyritään hallitsemaan ohjaamalla tuulivoimarakentamista keskitettyihin ratkaisuihin sekä sovittamalla tuulivoimarakentamista yhteen alueidenkäytön muiden tarpeiden kanssa.

Maisemavaikutusten hallintaa tuulivoimarakentamisessa ohjaavat erityisesti kaavoitus sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset luvat. Tuulivoimarakentamisen ympäristö- ja maisemavaikutukset arvioidaan kaavoitusprosesseissa ja lupamenettelyissä. Lisäksi vaikutuksiltaan merkittävien tuulivoimahankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan YVA-lain (468/1994) mukaisessa menettelyssä.

Metsälaki (1093/1996) ohjaa talousmetsien hoitoa ja käyttöä. Maisema-arvojen huomioon ottamista metsienkäytössä ohjaa metsälain ohella maankäyttö- ja rakennuslaki. Metsälakia ei sovelleta esimerkiksi luonnonsuojelulain nojalla muodostetuilla

suojelualueilla, kaavassa suojelualueeksi osoitetulla alueella, tai asemakaava-alueella lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden merkittävimmät metsien käyttöön ja tuulivoimarakentamiseen liittyvät oikeusvaikutukset kohdistuvat viranomaisiin, maakunnan suunnitteluun ja kuntakaavoitukseen edellä selostetun maankäytön suunnittelujärjestelmän mukaisesti.

II VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAIDEN MAISEMA-ALUEIDEN INVENTOINNIN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

4 Ympäristövaikutukset ja ympäristövaikutusten arviointi

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin vaikutusten arviointi perustuu suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun SOVA-lain (200/2005) 3 §:n yleiseen selvitysvelvollisuuteen, jonka mukaan vaikutusten arviointi tehdään tapauskohtaiseen harkintaan perustuen. Suunnitelmien tai ohjelmien ympäristövaikutukset tulee selvittää ja arvioida riittävästi etukäteen, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. SOVA-lain mukaisella vaikutusten arvioinnilla pyritään ympäristövaikutusten ennakoimiseen, erilaisten näkemysten esille tuomiseen ja mahdollisten ristiriitojen käsittelyyn sekä kansalaisten tiedonsaannin parantamiseen. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin ympäristövaikutusten arvioinnin kohteina ovat inventoinnissa esitettyjen maisema-alueiden vaikutukset. Vaikutusten arvioinnista on vastannut ympäristöministeriö ja MAPIO-työryhmä.

SOVA-lain 2 §:n mukaan ympäristövaikutuksella tarkoitetaan suunnitelman tai ohjelman välitöntä ja välillistä vaikutusta

- (a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;
- (b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen;
- (c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuri-perintöön;
- (d) luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä
- (e) alakohdissa a–d mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Arvioinnissa vaikutusulottuvuus on SOVA-lain 2 §:n tarkoittamaa vaikutus-käsitettä laajempi. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin vaikutusten arvioinnissa on arvioitu muun ohella maisema-alueiden vaikutuksia aluetalouteen, alueiden kehittämiseen ja alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä maisema-alueiden kansainvälisiä vaikutuksia.

Arviointi on tehty laadullisia menetelmiä käyttäen asiantuntija-arviointina. Vaikutusten suuntia on arvioitu sanallisesti, ja apuna vaikutusten jäsentämiseksi ja kokonaisuuden hahmottamiseksi on käytetty arviointitaulukkoa (taulukko 1). Arviointitaulukossa on käytetty viisiportaista asteikkomuuttujaa kuvaamaan vaikutuksen suuntaa ja voimakkuutta (—, -, 0, +, ++).

5 Maisema-alueiden päivitysinventoinnin merkittävimmät vaikutukset

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tarkoituksena on turvata edustavien ja elinvoimaisten maaseutumaisemien ja erityisten maisemanähtävyyksien maisema-arvojen säilyminen. Koska suurin osa päivitetystä maisema-alueista sisältyy jo nykyiseen maisema-alueiden inventointiin, päivitysinventoinnista aiheutuvat uudet vaikutukset ovat varsin vähäisiä.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ympäristövaikutukset ovat pääosin positiivisia. Ympäristövaikutuksista merkittävimmät kohdistuvat kulttuuriympäristön historiallisten piirteiden ja muiden maisemallisten arvojen säilymiseen sekä maisemanhoidon käytäntöjen kehittämiseen ja levittämiseen. Maisema-alueiden merkittävimpiä positiivisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia ovat alueiden asukkaiden hyvinvointiin ja viihtyvyyteen liittyvät vaikutukset. Arvokkaat maisema-alueet tukevat merkittävästi myös maatalouden ja matkailuelinkeinojen sekä muiden maaseudun elinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytyksiä.

Negatiivisista vaikutuksista merkittävimpinä voidaan pitää arvokkaiden maisema-alueiden suunnittelulle asettamia reunaehtoja. Valtioneuvoston päätökseen sisällytettävät maisema-alueet voivat ohjata tai rajoittaa erilaisten hankkeiden toteuttamista paikallisesti.

Seuraavissa luvuissa (5.1–5.5) esitellään valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ympäristövaikutuksia vaikutusluokittain. Yhteenvedo valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin sosiaalisista, ekologisista, taloudellisista ja muista vaikutuksista on esitetty taulukossa 1.

5.1 Sosiaaliset vaikutukset

Maisema-alueilla on merkittäviä asukkaiden viihtyvyyteen, alueen vetovoimaisuuteen sekä paikalliseen ja alueelliseen identiteettiin liittyviä arvoja. Alueen sisältyminen valtioneuvoston maisema-alueita koskevaan päätökseen voidaan katsoa eduksi hankerahoitusta ja maisemanhoitotukia haettaessa (ks. kohta 5.4, taloudelliset vaikutukset). Hanke pohjainen maisemanhoito vahvistaa esimerkiksi kylätoimintaa, sekä asukkaiden yhteisöllisyyttä ja sitoutumista omaan asuinpaikkaansa. Lisäksi maisemahankkeisiin osallistuminen tarjoaa uusia vaikutusmahdollisuuksia eri väestö- ja ikäryhmille.

Arvokkailla maisema-alueilla on positiivisia vaikutuksia aluetalouteen ja yritystoimintaan. Maisema-alueen status on vetovoimatekijä, johon tukeutuen esimerkiksi matkailupalveluita voidaan kehittää. Parantunut palvelutaso ja laadukkaasti hoidettu maaseutumaisema lisäävät maisema-alueen yleistä viihtyisyyttä ja parantavat asumisen edellytyksiä alueella. Monet inventoinnissa valitut maisemanähtävyydet ovat jo nykyisin tunnettuja maisemamatkailukohteita.

Maisema-alueiden päivitysinventointi edistää omalta osaltaan hyvien suunnittelukäytäntöjen muodostumista ja toteutumista. Jotta maiseman arvot on mahdollista turvata maankäytön suunnittelussa, tarvitaan asiantuntijatietoon pohjaavia selvityksiä sekä asiantuntijoiden ja paikallisten asukkaiden välillä käytävää keskustelua. Maisema-alueiden päivitysinventointi kokoaa yhteen monen hallinnonalan näkemykset maisemien arvoista ja tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden maisemaa koskeviin keskusteluihin maankäytön suunnitteluun liittyvän osallismenettelyn kautta. Inventointi ja siihen liittyvä kansalaiskeskustelu lisäävät Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen ja valtioneuvoston 20. maaliskuuta 2014 hyväksymän Kulttuuriympäristöstrategian (Opetus- ja kulttuuriministeriö & Ympäristöministeriö 2014) tavoitteiden mukaisesti asukkaiden tietoisuutta maisemien ja lähiympäristönsä arvoista. Lisäksi ympäristöministeriö julkaisee ja rahoittaa kaavoittajille ja suunnittelijoille suunnattuja maiseman ja kulttuuriympäristön laadun turvaamiseksi laadittuja ohjeita ja opasaineistojia.

5.2 Ekologiset vaikutukset

Valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin liittyy runsaasti ekologistia ja geologistia arvoja. Alueiden ekologisissa arvoissa korostuu ennen kaikkea alueiden luonnon monimuotoisuus, sillä maisema-alueilla maatalous on elinvoimaista ja alueiden kulttuuriympäristö keskimääräistä paremmin hoidettua. Hoidettu viljelymaisema reunavyöhykkeineen tarjoaa elinympäristöjä maatalousympäristöjen tyypillisille, harvinaisille ja uhanalaisille lajeille.

Suomessa on 2 247 uhanalaista lajia, joista lähes viidennes (399) esiintyy ensisijaisesti perinteisten elinkeinojen synnyttämässä maatalousympäristöissä ja nykyisillä viljelymailla. Näitä lajeja uhkaavat ensisijaisesti avoimien ympäristöjen sulkeutuminen ja umpeenkasvu laidunnuksen ja niiton loppumisen, maatilojen autioitumisen ja metsitysten takia. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan 2014–2020 (Maa- ja metsätalousministeriö 2014) sisältyvän tukijärjestelmän sekä perinteisiä elinkeinomaisemia vaalivan maisemanhoidon kautta arvokkaat maisema-alueet voivat edistää luonnon monimuotoisuutta.

Valtakunnallisten maisema-alueiden huomioon ottaminen alueidenkäytön suunnittelussa edesauttaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä laji- ja luontotyyppitasoa laajemmalla ekosysteemitasolla. Maisema-alueet tukevat Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävään käytön toimintaohjelman (Luonnon puolesta... 2013) tavoitteita, joiden mukaan luonnon monimuotoisuuden kestävään käytön ja ekosysteemipalvelujen näkökulma tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa sekä hankkeiden valmistelun yhteydessä.

5.3 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön, maisemaan ja kulttuuriperintöön

Maakuntakaavoituksen ohjauksessa ympäristöhallinto kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden keskeisten arvojen turvaamiseen. Maakuntakaavoituksessa on siksi osoitettava valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, joilla alueidenkäytön on sovellettava alueiden historialliseen kehitykseen. Nämä alueet tulee ottaa huomioon myös kuntakaavoituksessa. Kaavamerkinnöillä ja suunnittelumääräyksillä voidaan ohjata rakentamista ja maankäyttöä siten, että maisema-alueille kohdistuvat haitalliset vaikutukset vähenevät.

Vuosille 2014–2020 laaditussa Kulttuuriympäristöstrategiassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö & Ympäristöministeriö 2014) kulttuuriympäristö on määritelty merkittäväksi kulttuuriseksi, taloudelliseksi, sosiaaliseksi ja ekologiseksi voimavaraksi ja uuden toiminnan mahdollistajaksi. Arvokkaan maisema-alueen status voi lisätä ihmisten kiinnostusta omaehtoiseen alueiden hoitoon. Myös maisema-alueille erikseen laadittavat maisemanhoitosuunnitelmat lisäävät valmiuksia maisemanhoitoon. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen status voi lisätä alueiden asukkaiden kiinnostusta luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden perustamista kohtaan.

5.4 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen

Maisemilla voidaan katsoa olevan välillisiä, mutta selkeitä taloudellisia arvoja. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden yhtenä tavoitteena on tukea maaseudun elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä muun muassa parantamalla maatalouden ja matkailuelinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Maisemanhoidon kehittäminen voi synnyttää yritys- ja toimintamalleja, joita on mahdollista soveltaa myös maisema-alueiden ulkopuolella. Arvokkaat maisema-alueet tarjoavat luonnon-, maiseman- ja ympäristönhoidon liiketoimintakonseptien lisäksi edellytyksiä myös muun kuten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvän elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman 2014–2020 (Maaseutupolitiikan... 2014) mukaan uutta liiketoimintaa saadaan aikaan uusilla elinkeinoyhdistelmillä, kuten kulttuuriperinnön, lähi- ja luomuruoan, luonnontuotteiden, kulttuuriperinnön, luovuuden, hyvinvointi- ja hoivapalveluiden, liikunnan ja kulttuurin sekä matkailun tuotteiden ja palveluiden kehittämisellä.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden status vaikuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman (Maa- ja metsätalousministeriö 2014) tiettyjen toimenpiteiden etusijajärjestykseen tilanteessa, jossa valtion talousarvion määrärahalanne on tiukka. Ympäristökorvauksen ”Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito” -ympäristösopimuksia voidaan kohdentaa valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille (Valtioneuvoston asetus ympäristökorvauksesta 177/2015, 37 §). Ei-tuotannollisten investointien korvausta voidaan myöntää muun ohella perinne-

biotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivauksesta ja aitaamisesta. Tukea saavia kohteita valittaessa annetaan painoarvoa kohteille, jotka sijaitsevat valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (Maa- ja metsätalousministeriön päätös Dnro 421/441/2015).

Maisema-alueen status mahdollistaa myös muiden rahoitusinstrumenttien tehokkaan hyödyntämisen. Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (34/2015) mahdollistaa metsäluonnon hoitohankkeiden suuntaamisen maisemanhoidon kannalta merkittäviin talousmetsien kunnostustöihin sekä muihin vastaaviin metsäluonnon hoitoa sekä alueellisesti merkittäviin metsien monikäyttöä ja maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvoja korostaviin hankkeisiin (21 §). Vastaavasti valtion talousarvioon sisältyvien harkinnanvaraisten avustusten (esim. avustukset rakennusperinnön hoitoon) eräänä jakoperusteena on rakennuksen sijainti valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla tai valtakunnallisesti merkittävässä rakennetuissa kulttuuriympäristöissä.

Maaseudun kulttuurimaisemien hoito ja arvokkaiden kulttuurihistoriallisten rakennusten ylläpito voi saada uutta taloudellista merkitystä erityisesti matkailun kautta. Maisemat sekä niiden luonto- ja kulttuuriperintöarvot ovat yksi Suomen matkailun vahvuustekijöistä. Maisema-alueiden maisemien hoito ja perinteisestä rakennuskannasta huolehtiminen lisäävät alueiden kansallista ja kansainvälistä kiinnostavuutta matkailukohteina. Useat inventoinnissa nimetyt valtakunnallisesti arvokkaat maisemanähtävyydet sijaitsevat kokonaan tai osittain luonnonsuojelualueilla, joiden keskeisiin vetovoimatekijöihin maisema-arvot kuuluvat. Maisema-alueen status tukee luonnonsuojelualueen matkailua tekemällä sitä tunnetuksi.

Arvokkaat maisema-alueet ja alueisiin liittyvät erityisarvot asettavat suunnittelulle ja päätöksenteolle tiettyjä reunaehtoja ja voivat ohjata erilaisten hankkeiden toteuttamista. Arvokkaat maisema-alueet on otettava huomioon luonnonvarojen käytön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Ohjausvaikutukset perustuvat erityisesti maankäytön suunnitteluun, mutta maisema-arvojen huomioonottamisvelvollisuus toteutuu myös muun ympäristölainsäädännön kautta. Velvollisuus ottaa maisema-arvot huomioon koskee kaavoituksen lisäksi erityisesti maa-ainesten ottamista, teiden rakentamista ja rakennusten purkamista. Maisema-arvojen huomioon ottaminen kaavoituksessa edellyttää yleensä alueiden erityisominaisuuksia ilmaisevaa kaavamerkintää ja lupamenettelyssä selvitystä alueen maisema-arvoista. Pelkkä valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen status ei luo suoria oikeusvaikutuksia erilaisille luonnokäyttöhankkeille (esim. tuulivoimalle, turvetuotannolle), vaan oikeusvaikutukset syntyvät vasta maankäytön suunnittelun kautta.

Maa-aineslain mukaan maa-aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu kauniin maisemakuvan turmeltumista tai luonnon merkittävien kauneusarvojen tuhoutumista. Nämä rajoitukset voivat johtaa lupahakemusten eväämiseen tai rajaamiseen. Maisema-alueiden inventoinnin ohjausvaikutuksia alueidenkäytön suunnitteluun ja muuhun ympäristönkäyttöön on kuvattu tarkemmin luvussa 3.

5.5 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen

Kaavoituksen tavoitteena on sovittaa yhteen kilpailevia maankäyttömuotoja ja niitä ohjaavia tavoitteita. Alueidenkäytön suunnittelun yleiset tavoitteet ja kaavoituksen liittyvä lainsäädäntö velvoittavat kaavoittajia kiinnittämään huomiota maisema-arvoihin ja mahdollistavat maisema-arvojen painottamisen suhteessa muihin alueidenkäyttötavoitteisiin ja -intresseihin. Maisema-alueilla maankäytön suunnittelun tavoitteena on sijoittaa uudet toiminnot perinteiseen maisemakuvaan sopivalla tavalla.

Arvokkaat maisema-alueet muodostavat pääsääntöisesti avoimia tiloja ja ylläpitävät väljää yhdyskuntarakennetta. Maisema-alueilla maankäyttöön kohdistuu maisemakuvaan ja rakennustapaan liittyviä erityisvaatimuksia, jotka voivat olla ristiriidassa muiden maankäyttötavoitteiden kanssa. Esimerkiksi kasvavien taajama-alueiden lä-

heisillä alueilla maisema-alueen status voi ohjata rakentamista maisemallisesti vähempiarvoisille alueille. Yhtenäisten peltoalueiden kaavoittamista rakennuskäyttöön rajoittavat maisema-alueen statuksen ohella myös muut valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden periaatteet. Alueidenkäyttötavoitteiden erityistavoitteissa muun muassa todetaan, että ”[i]lman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstoa muulla maankäytöllä” (luku 4.4).

5.6 Vaikutukset viranomaistoimintaan

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan ”[k]ulttuuri- ja luonnonperinnön kannalta merkittävimpiä alueita ovat kansallismaisemat sekä valtakunnallisesti merkittävät maisemakokonaisuudet ja kulttuuriympäristöt”. Kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja käsitelävissä erityistavoitteissa todetaan, että valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina (luku 4.4). Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointi on siis otettava huomioon maakuntakaavojen, yleis- ja asemakaavojen lähtökohtana.

Maisema-arvojen huomioon ottamisen ja ohjaamisen kannalta maakuntakaavan oikeusvaikutukset perustuvat sen viranomaisten toimintaa ohjaavaan vaikutukseen. Maankäyttö- ja rakennuslain (32.2 §) mukaan viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. Maisema-alueiden maankäytön suunnittelussa viranomaisten odotetaan kiinnittävän erityistä huomiota alueen maisemallisiin piirteisiin sekä kaavojen ja hankkeiden maisemavaikutuksiin.

5.7 Kansainväliset vaikutukset ja kansainvälinen yhteistyö

Suomi ratifioi vuonna 2006 Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen, joka edellyttää, että maisemien arvo olennaisena osana ihmisen kulttuuri- ja luonnonympäristöä tunnustetaan lainsäädännössä. Maisemanäkökohdat on otettava sopimuksen mukaisesti huomioon niissä toimenpiteissä, joilla voi olla vaikutusta maisemaan. Lisäksi on otettava käyttöön menettelytapoja, joiden avulla kansalaiset ja viranomaiset voivat osallistua maisemapolitiikan määrittelyyn ja toteuttamiseen. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi edistää sopimuksen tavoitteita Suomessa ja tarjoaa aineksia kansainväliseen kokemusten vaihtoon.

6 Vaihtoehtojen vertailu

SOVA-lain ja -asetuksen mukaan ympäristöarvioinnin tavoitteena on tuottaa perusteltua tietoa suunnitelman ja sitä koskevien vaihtoehtojen vaikutuksista. Arvioinnissa tuodaan esille tarpeellisissa määrin nykytilanteen ja tulevan kehityksen vertailu. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin vaihtoehtoina tarkastellaan inventoinnin vaikutuksia (1-vaihtoehto) verrattuna tilanteeseen ilman päivitysinventointia (0-vaihtoehto).

Maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien tarkoituksena on turvata edustavien ja elinvoimaisten maaseutumaisemien ja erityisten maisemanähtävyyksien maisemallisten arvojen säilyminen. Päivitysinventoinnissa esitetyt arvokkaat maisema-alueet vastaavat nykyistä paremmin maaseutumaiseman nykytilaa ja uudistuneita maisemanhoidon toteuttamis- ja ohjausjärjestelmiä. Lähtökohtana on, että arvokkaista maisema-alueista johtuvat kokonaistavoitteet ovat nykytilanteeseen nähden positiiviset.

SOVA-lain mukainen arviointi osoittaa, että maisema-alueilla on merkittäviä positiivisia vaikutuksia maaseudun kulttuurimaisemien säilymiseen ja niiden huomioon ottamiseen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Lisäksi alueilla on välillisiä positiivisia vaikutuksia alueiden asukkaiden hyvinvointiin, työllisyyteen, aluetalouteen sekä alueiden luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen.

Arvioitaessa ympäristön nykytilan todennäköistä kehitystä ilman päivitysinventointia voidaan todeta, että aluevalikoiman, arvoluokkien ja rajausten tarkistaminen vahvistaa kokonaisuudessaan suomalaisten maaseutuelinkeinojen synnyttämien maisemien positiivisia ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi päivitettyjen tietojen avulla voidaan varmistaa, että resurssit kehittämis- ja hoitotoimiin kohdistuvat oikein ja vaikuttavasti.

Taulukko 1. Yhteenvedo valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin vaikutusten arvioinnista

	Vaikutukset ++/+/0/-/--	Sanallinen kuvaus
I Sosiaaliset vaikutukset		
Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen	++ +	Kulttuuriympäristö on tärkeä osa ympäristön viihtyisyyttä sekä alueen vetovoimaisuutta ja identiteettiä. Kylätoiminnan vahvistuminen lisää asukkaiden viihtyvyyttä ja sitoutumista asuinpaikkaan.
Vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin	++ ++ +	Maisema-alueet vahvistavat asukkaiden identiteettiä. Viihtyisällä ja laadukkaalla maisemalla / ympäristöllä on suoria positiivisia vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin. Maaseudun elinvoimaisuuden lisääntymisellä maisema-alueilla on positiivisia välillisiä vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin.
Tasa-arvovaikutukset	+ +	Maaseudun elinvoimaisuuden ja kehittämisedellytysten tukemisen kautta maisema-alueilla on positiivisia vaikutuksia alueellisen tasa-arvoon. Maisemahankkeisiin osallistuminen tarjoaa uusia vaikutusmahdollisuuksia eri väestö- ja ikäryhmille.
Ympäristötietoisuus	+	Maisema-alueet ja niihin liittyvä kansalaiskeskustelu sekä uutisointi lisäävät asukkaiden ympäristötietoisuutta ja ympäristökasvatuksen mahdollisuuksia.
II Ekologiset ja maisemavaikutukset		
Vaikutukset luonnonympäristöön, luonnon monimuotoisuuteen ja Natura-alueisiin	++	Arvokkaihin maisema-alueisiin liittyvä perinteisten maankäyttötapojen luominen luonnon monimuotoisuuden

	<p>++</p> <p>+</p>	<p>kannalta arvokkaita perinnebiotooppeja, joiden ylläpitoa maisema-alueen status tukee.</p> <p>Maisemanhoito edistää kulttuurivaihteisten luontotyyppien ja niiden lajiston säilymistä.</p> <p>Maisema-alueet ja maisemanähtävyydet säilyttävät luonnon monimuotoisuutta ekosysteemitasolla.</p>
Vaikutukset luonnonvarojen käyttöön	<p>+</p> <p>-</p> <p>-</p>	<p>Maisema-alueiden maankäytön suunnittelulla voidaan turvata pelto- maan säilymistä viljelykäytössä.</p> <p>Arvokkaat maisema-alueet saattavat (paikallisesti) rajoittaa tai asettaa reunaehtoja uusiutuvan energian/tuulivoiman/vesivoiman rakentamiselle.</p> <p>Arvokkaat maisema-alueet on otettava huomioon luonnonvarojen käytössä, esimerkiksi maa-ainesten ottoon liittyvien hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.</p>
Vaikutukset maisemakuvaan ja kulttuuriperintöön	<p>++</p> <p>++</p> <p>++</p> <p>++</p> <p>+</p>	<p>Maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen tunnistaminen ja tunnustaminen tukevat kansallista identiteettiä ja edistävät kulttuuriympäristön arvojen säilymistä.</p> <p>Maisemanhoito edistää rakennetun kulttuuriympäristön, muinaisjäännösten ja perinnebiotooppien säilymistä.</p> <p>Maisema-alueet ja niille laadittavat hoitosuunnitelmat toimivat esimerkeinä maiseman hoidolle ja vaalimiselle.</p> <p>Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi ja maisema-alueet edistävät maisemiarvoista käytävää yhteiskunnallista keskustelua.</p> <p>Maisema-alueilla sijaitsevien rakennusten hoito perinteisin menetelmin turvaa perinteisten kädentaitojen säilymisen.</p>
Vaikutukset liikenteeseen	+/-	Lisääntyvästä matkailusta aiheutuva liikenne voidaan kokea paikallisesti kielteisenä, vaikka vaikutukset matkailuelinkeinonharjoittajien kannalta ovat positiivista. Lisääntyneestä lii-

		kenteestä aiheutuu teiden ja suositusten näköalapaikkojen maaston kulumista. Kulkemisen ohjaaminen auttaa kehittämään matkailupalveluja. Lisääntyvä liikenne voi muuttaa teiden hoitoluokitusta.
III Taloudelliset vaikutukset		
Kotitaloudet	+	Matkailuelinkeinon mahdollinen kehittyminen lisää työllisyyttä ja toimeentuloa. Lisäksi palvelutason ja tienpidon tason paranemisesta on hyötyä kotitalouksille.
Maatilat	++	Maisema-alueet tukevat Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman (maa- ja metsätalousministeriö 2014) ympäristösopimusten hyödyntämistä.
Yritykset	++ + -	Valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla on myönteisiä vaikutuksia maatalouden ja matkailuelinkeinon toiminta- ja kehittämisedellytyksiin. Maisema-alueet tukevat ja edistävät matkailuyritysten toimintaedellytyksiä sekä tarjoavat maisemanhoidon yrittäjille uusia toimeentulomahdollisuuksia. Arvokkaat maisema-alueet asettavat suunnittelulle reunaehdot ja voivat ohjata erilaisten hankkeiden toteuttamista.
Aluetalous- /aluekehitysvaikutukset	++ + + + -	Maisema-alueilla on myönteisiä vaikutuksia maatalouden ja matkailuelinkeinon toiminta- ja kehittämisedellytyksiin. Maisema-alueet voivat rajoittaa maisemalle haitallisten hankkeiden toteuttamista. Maisemahoidon kehittäminen voi synnyttää yritys- ja toimintamalleja, joita voidaan soveltaa myös maisema-alueiden ulkopuolella. Maisema-alueet voivat tukea elintarviketuotannon huoltovarmuuden turvaamista. Arvokkaat maisema-alueet asettavat suunnittelulle reunaehdot ja voivat ohjata erilaisten hankkeiden toteuttamista.

IV Muut vaikutukset		
Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen	+/-	Arvokkaat maisema-alueet tukevat taajamien lievealueilla perinteisen kylärakenteen kehittämistä.
	+/-	Maisema-alueilla muuhun maankäyttöön kohdistuu maisemakuvaan ja rakennustapaan liittyviä erityisvaatimuksia.
Vaikutukset viranomaistoimintaan	+	Yleispiirteisen kaavoituksen ohjausvaikutukset kohdistuvat lähinnä viranomaisiin ja vain välillisesti maanomistajiin.
	+	MRL:n ohjausvaikutus sekä viranomaisvaikutus turvaavat valtakunnallisten maisema-arvojen huomioon ottamisen kuntakaavoissa ja muussa viranomaisten päätöksenteossa.
Kansainväliset vaikutukset ja kansainvälinen yhteistyö	+	Maisema-alueet edistävät Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen toteuttamista ja tarjoavat kasainvälisti edustavan esimerkin maisema-arvojen turvaamisesta.

(--)
(-)

(-) vähäiset negatiiviset vaikutukset

(0) neutraalit ympäristövaikutukset

(+) vähäiset positiiviset vaikutukset

(++) merkittävät positiiviset vaikutukset

LÄHTEET

- Eisto, I. 2003: Ruunaan retkeilyalueen kävijät ja paikallistaloudelliset vaikutukset, Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja A No 143. Metsähallitus, Vantaa.
- Hollo, J. E. 2005: Maisemansuojelun nykytilanteesta. *Ympäristöjuridiikka* 2/2005 s. 3–6
- Huttunen, K. 2012: Maakuntakaavan viranomaisvaikutus erityisesti metsien käytön ohjauksen kannalta. *Ympäristöjuridiikka* 2/2012 s. 31–69.
- Jääskeläinen, L. & O. Syrjänen 2010: *Maankäyttö- ja rakennuslaki selityksineen*, s. 264
- Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi (2013). Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön toimintaohjelma 2013–2020. http://www.ym.fi/fi-fi/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ja_toimintaohjelma
- Maa- ja metsätalousministeriö (2014). Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020. http://magnetcloud1.eu/ebook/manner-suomen_maaseudun_kehittamisohjelma_2014_2020/
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR 2014: Mahdollisuuksien maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Alueiden kehittäminen* 9/2014. s. 93.
- Museovirasto (2009). Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx
- Opetus- ja kulttuuriministeriö & Ympäristöministeriö 2014: Kulttuuriympäristöstrategia 2014–2020. Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014. Helsinki, s. 29.
- Pölonen, I. & K. Malin 2012: Yleiskaavoitus metsäalueiden käytön ohjauksessa. *Edilex* 2.2.2012
- Raunio, A., A. Schulman & T. Kontula (toim.) 2008: Suomen luontotyyprien uhanalaisuus – Osa I: Tulokset ja arvioinnin perusteet. *Suomen ympäristö* 8/2008. 264 s.
- Rassi, P., E. Hyvärinen, A. Juslén & I. Mannerkoski (2010; toim.): *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010*. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Sisäasiainministeriö (1983). Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet. *Sisäasiainministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, tiedotuksia* 3/1983.
- Ympäristöministeriö 1993: Arvokkaat maisema-alueet: maisema-alue työryhmän mietintö II. *Mietintö* 66/1992. 199 s.
- Ympäristöministeriö 2002: Maakuntakaavan oikeusvaikutukset. *Maankäyttö ja rakennuslaki 2000 -sarja*, Opas 7. 80 s.
- Ympäristöministeriö 2009: Maa-ainesten kestävä käyttö. Opas maa-ainesten ottamisen sääntelyä ja järjestämistä varten. *Ympäristöhallinnon ohjeita* 1/2009. 134 s.
- Ympäristöministeriö 2012: Tuulivoimarakentamisen suunnittelu. *Ympäristöhallinnon ohjeita* 4/2012. 92 s.
- Ympäristöministeriö 2014: Arviointi maankäyttö- ja rakennuslain toimivuudesta. *Suomen ympäristö* 1/2014. 246 s.
- Weckman, E. 2006: Tuulivoimat ja maisema. *Suomen ympäristö* 5/2006. 42 s.